

Gníomh a phleanáil agus a dhéanamh

Achoimre ar an gceacht

Tosaigh an ceacht agus na dialanna ón iniúchadh agus ón taighde oscailte, ionas go n-ainmneoidh na beirteanna an bhearna i dtailte na scoile a dteastaíonn réiteach uaithi fós. Múin gníomh bithéagsúlachta le sampla oibrithe amháin, ansin stiúir vóta an ranga ar fad, bunaithe ar fhianaise, idir paiste do phailneoirí, óstán feithidí nó cúinne fiáin. Aontaigh plean comhroinnte ar an gclár bán ina mbeidh an láthair, na poist agus dhá chomhartha ratha, cóipeáil ar chlár gearrthóige é, agus déan tógáil amháin lasmuigh, céim ar chéim. Níonn na daltaí a lámha, agus ansin scríobhann siad an cuntas iomlán agus na seiceálacha ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe.

Cuspóirí foghlama

- Gníomh bithéagsúlachta amháin a roghnú a bhfuil údar leis san iniúchadh agus sa taighde
- An gníomh a phleanáil agus a chur i gcrích go sábháilte i dtailte na scoile
- Taifead a dhéanamh ar ar rinneadh agus ar an gcúis ar cheart go gcabhródh sé le rudaí beo

Roimh an gclog: ullmhúchán

Roinnt laethanta roimh ré: buidéil/frámaí boscaí ó theaghlaigh, aontú le hairíoch na scoile faoin láthair lasmuigh, síolta nó plandaí beaga atá dúchasach nó oiriúnach don Phlean Pailneoirí (oibríonn síobhais/tím). An lá roimhe: deimhnigh an láthair, bailigh an trealamh do na trí rogha, priontáil leathanach na dialainne, seiceáil an aimsir. Ar maidin: líon an canna spréite; cuir trí thráidire lipéadaithe réidh in aice an dorais; clár gearrthóige amháin don chóip den phlean a thabharfar amach.

Ábhair

Mír	Líon	In aghaidh	Foinse	Rogha eile ar chostas íseal
Leathanach na Dialainne Imscrúdaithe	1	dalta	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	páipéar bán le línte air, roinnte ina nótaí: plean / an méid a rinneamar / comharthaí ratha
clár gearrthóige don chóip den phlean ón gclár bán, don seiceálaí plean lasmuigh	1	rang	seomra ranga	cairtchlár righin agus fáiscín láidir, nó grianghraf soiléir den phlean ón gclár bán ar fhón nó ar ríomhaire táibléid, á thaispeáint ag an múinteoir
paicéad síolta bláthanna fiáine atá oiriúnach don Phlean Pailneoirí nó atá dúchasach in Éirinn (nó plandaí beaga)	1	rang	ionad garraíodóireachta nó soláthraí a mholann Plean Pailneoirí na hÉireann Uile	luibheanna ón ollmhargadh, mar shampla síobhais agus tím, mar stráice neachtair, nó síolta bláthanna fiáine áitiúla nár spraeáladh, a bailíodh le cead
líáin láimhe	1	grúpa	trealamh na scoile	seanspúnóga láidre a choinnítear don gharraíodóireacht amháin
canna spréite le huisce ann	1	rang	seomra ranga	buidéal mór le poill bheaga sa chaipín
buidéil phlaisteacha ghlana nó fráma bosca beag adhmaid d'óstán feithidí	3	rang	ón mbaile	bosca bróg cairtchláir taobh istigh de chliathbhosca plaisteach, coinnithe faoi dhídean
líonadh don óstán feithidí (feadáin chairtchláir, gais thirime chuasacha, buaircíní péine, duilleoga tirime, cairtchlár rocach)	1	rang	lasmuigh	feadáin as nuachtáin rollaithe agus cipíní tirime amháin
sreangán gairdín nó corda	1	rang	siopa crua-earraí	stiallacha d'éadach bog nó d'olann
cuaillí adhmaid nó slata gairdín gearra	4	rang	siopa crua-earraí	craobhóga tiubha sáite go daingean san ithir

Mír	Líon	In aghaidh	Foinse	Rogha eile ar chostas íseal
cárta A4 agus marcóir buan le haghaidh fógra ranga atá díonach ar an aimsir	1	rang	seomra ranga	seanpháipéar lannaithe nó clúdach plaisteach athúsáidte le lipéad scríofa le marcóir
siosúr le barr cruinn	1	grúpa	seomra ranga	stáisiún siosúr amháin faoi stiúir duine fásta

Pointe sábháilteachta

Obair lasmuigh i gcéimeanna amháin: ná ritear le huirlisí; is é an múinteoir a dhéanann aon ghearradh a dteastaíonn neart chuige; seachain neantóga/driseacha; ná blaistear plandaí ná síolta; nitear na lámha tar éis obair san ithir; comhair gach uirlis ar ais sula bhfágтар an láthair.

Straitéisí teagaisc

- **Ag tosú:** Ná caith níos mó ná cúig nóiméad leis seo. Fanann na dialanna ó sheisiúin an iniúchta agus an taighde oscailte; ainmníonn na beirteanna an bhearna agus an fonn atá orthu gníomhú. Ná lig don chaint faoin dearadh tosú fós: cosain céim na fianaise. Mura bhfuil acmhainní ann ach do rogha amháin nó do dhá rogha, abair é sin anois.
- **Eolaíocht a chabhraíonn le rudaí beo:** Tosaigh leis an gceist ‘Cén bhearna is láidre mar chúis chun gníomhú inniu?’ Ceangail gníomh bithéagsúlachta le freagraí na ndaltaí agus le sampla simplí amháin, sin an méid. Luaigh go bhfuil rogha bunaithe ar fhianaise agus comhartha ratha le teacht; ná cuir na trí shainmhíniú ar fad i ndiaidh a chéile anseo. Cuir cosc ar an smaoineamh ‘is maith aon smaoineamh glas’ trí iad a chur ar ais chuig an mbearna ina n-iniúchadh féin.
- **Ár ngníomh a aontú:** Cinneadh an ranga ar fad, ní trí thionscadal. Scríobh ar an gclár bán na roghanna a bhfuil acmhainní agat dóibh. Plé nóiméid amháin i mbeirteanna ó nótaí na dialainne, ansin cúiseanna gearra á dtabhairt. Stiúir iad i dtreo na rogha a oireann don fhianaise: paiste do phailneoirí nuair is gann bláthanna, óstán feithidí nuair is gann foscadh, cúinne fiáin nuair atá an féar gearr gan aon chlúdach. Athluaigh an rogha a bhuaigh agus an láthair lasmuigh in aon abairt amháin.
- **Pleanáil ón bhfianaise:** Tóg an plean comhroinnte ar an gclár bán sula bhfágann aon duine: an láthair chruinn, ábhair an trealamh, poist na ngrúpaí i gcéimeanna, dhá chomhartha ratha. Múin an téarma comhartha ratha agus tú ag ainmniú na seiceálacha: comhartha gearrthéarmach amháin ar a laghad ar féidir é a fheiceáil go macánta sa chéad seisiún eile. Nóta gairid amháin sa dialann (gníomh, láthair, dhá chomhartha). Tóg grianghraf den chlár nó cóipeáil é ar chlár gearrthóige an tseiceálaí plean; ná téigh amach gan an chóip iniompartha sin.
- **An gníomh a thógáil:** Ina suí ar dtús: athluaigh na teorainneacha, an comhartha teacht le chéile, rialacha na n-uirlisí, ní na lámh, agus an t-aon tógáil chomhroinnte amháin. Lasmuigh, cuir criú praiticiúil de 4–6 dhalta ag obair ar uainíocht fad a bhíonn na daltaí eile i mbun ábhair a iompar, faire ar na teorainneacha, seiceáil an phlean nó marcáil an fhógra. Fiafraigh cén rud beo a bhfuil an dearadh beartaithe dó agus an bhfuil sé fós ag teacht le bearna an iniúchta. Ag am slachtaithe, déan cinnte go bhfuil a bhfuil déanta seasmhach agus marcáilte seachas deifir a dhéanamh lena chríochnú; comhair gach uirlis ar ais.
- **An méid a rinneamar a thaifeadadh:** Iarr ar na daltaí a lámha a ní agus socrú síos, agus ansin tosú ag scríobh. Bíodh na nithe seo á mbreacadh síos acu: an gníomh agus an láthair, an chúis ón iniúchadh/ón taighde, an post a bhí ag an dalta i ndáiríre, dhá chomhartha ratha, agus aon athrú macánta a rinneadh lasmuigh. Tabhair an tús abairte seo ó bhéal dóibh sula gcuirtear peann luaidhe ar pháipéar: Thógamar... mar léirigh an t-iniúchadh... Chabhraigh mé trí... Níos déanaí, beimid ag lorg...
- **Comharthaí ratha agus críoch shlachtmhar:** Abair an dá chomhartha ratha os ard agus aontaigh cad nach mór a fhágáil gan chur isteach air: is í seo an bhonnlíne tomhais don chéad seisiún eile den tionscadal. Pacáil na huirlisí, stóráil na hábhair nádúrtha atá fágtha in áit thirim, cuir lipéad ar an ngníomh, agus breac síos aon teachtaireacht don airíoch (ná gearr an féar sa stráice; fág an cúinne fiáin mar atá).

Cad ba cheart a bheith le feiceáil

Gníomh comhroinnte seasmhach amháin ag an láthair a aontaíodh, a oireann do bhearna an iniúchta: mionphaiste tais le himeall marcáilte agus síolta/plandaí beaga curtha ann; óstán feithidí tirim le tolláin chothrománacha oscailte; nó cúinne fiáin nár gearradh an féar ann, le cuaillí timpeall air agus fógra ranga. Ainmníonn na dialanna an gníomh, an chúis, an post agus dhá chomhartha ratha réadúla. Toradh aisteach: tógáil mhaisiúil gan aon cheangal leis an iniúchadh, nó seiceáil fiadhúlra níos déanaí nach féidir a fheiceáil fós (mar shampla, beacha ar shíolta nár eascair fós): athscríobh an comhartha gearrthéarmach.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **Tá gach smaoineamh glas chomh maith lena chéile: buann an rogha is spráíúla fiú mura léirigh an t-iniúchadh an bhearna sin.** Cuir na beirteanna ar ais chuig a ndialanna ar feadh tríocha soicind: ‘Cad a fuaireamar i ndáiríre a bhí in easnamh?’ Ceangail rogha bunaithe ar fhianaise leis an údar a luann an t-iniúchadh nó an taighde.
- **Ba cheart don fhiadhúlra teacht láithreach, nó theip ar an ngníomh.** Cuir na comharthaí ratha in oiriúint don séasúr agus do na hábhair. Gearrthéarmach = síolta tais agus marcáilte, plandaí beaga beo, óstán tirim agus seasmhach, cúinne nár gearradh. Ní áirítear fiadhúlra mar chomhartha ach níos déanaí, nuair a bheidh go leor ama imithe thart.
- **Ba cheart do gach grúpa a mhionleagan féin a dhéanamh ag an láthair.** Athluaigh roimh dul amach: tógáil amháin don rang, poist i gcéimeanna. Is é an criú praiticiúil amháin a oibríonn ar an mionláthair; tá ról tacaíochta ainmnithe ón bplean ar an gclár bán ag gach duine eile.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Tabhair an tús abairte os ard: Léirigh ár n-iniúchadh... mar sin is é an gníomh is fearr... mar... • Tabhair post nithiúil ainmnithe (iompróir ábhar, faireoir teorann, seiceálaí plean a chuireann tic) seachas plé oscailte ar an dearadh.	• Tar éis na tógála, cuir riosca amháin a laghdaigh an rang (mar shampla, imeall marcáilte ionas nach ngearrfar é) ar leathanach na dialainne. • Tarraing na faireoirí isteach leis na ceisteanna seo: Cén rud beo a bhfuil sé seo dó? An bhfuil sé fós ag teacht le bearna an iniúchta?	• Ainmnigh riosca amháin (an aimsir, gearradh féir, cur isteach) agus conas a láimhseálann an plean comhroinnte é, sula dtéitear amach. • Sa dialann, breac síos aon athrú macánta ón bplean ar an gclár bán agus cén fáth a bhfuil sé fós ag freastal ar bhearna an iniúchta.

Nasc trasna an churaclaim

Déan nasc le Plean Pailneoirí na hÉireann Uile agus le cúram don timpeallacht áitiúil in OSPS nuair a ainmníonn an rang cén fáth nach mór an láthair roghnaithe a fhágáil gan chur isteach uirthi.

